

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНИХ НАВИЧОК У ГАРАНТІВ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ У КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ ЇХ ДО ПРОХОДЖЕННЯ АКРЕДИТАЦІЙ

THE DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL PROGRAMS GUARANTEES' PROFESSIONAL SKILLS IN THE CONTEXT OF THEIR TRAINING FOR ACCREDITATION PROCESS

У статті узагальнено результати аналізу розвитку спеціальних та надпрофесійних навичок у гарантів освітніх програм Національного університету «Львівська політехніка» в контексті підготовки їх до проходження акредитації. Акцентовано визначення обов'язків гарантів під час проходження акредитаційних експертиз їхніх освітніх програм. Виявлено особливості організаційної діяльності гарантів освітніх програм та їх функціональні обов'язки щодо розроблення і реалізації освітніх програм. Виявлено, що функціональні обов'язки гарантів освітніх програм, зокрема щодо проходження акредитаційних експертиз їхніх освітніх програм, потребують додаткових знань, умінь та навичок, обґрунтовано та апробовано навчальний модуль «Акредитаційна експертиза та особливості оцінювання якості освітніх програм». Модуль розроблено в межах програми підвищення кваліфікації «Формування та розвиток професійно-особистісних компетентностей науково-педагогічних працівників» Національного університету «Львівська політехніка» за напрямом «Формування методологічної компетентності». Метою навчального модуля є надання теоретичних знань і практичних вмінь гарантам освітніх програм для формування належної готовності до проходження акредитаційних експертиз, зокрема формування додаткових документів, підготовки до візитів експертних груп тощо. Особливістю навчального модуля є те, що до категорії слухачів запрошуються не тільки гаранти освітніх програм, але й інші учасники академічної спільноти, які задіяні в організації та підготовці до проходження акредитаційних експертиз освітніх програм. Розроблено опитувальник у формі інтернет-опитування з використанням загальнодоступного ресурсу Google Forms з умовою збереження анонімності. Проведено експериментальну перевірку ефективності навчального модуля «Акредитаційна експертиза та особливості оцінювання якості освітніх програм» на практиці. Передбачалося формування низки спеціальних знань, вмінь та навичок для розвитку професійних компетентностей (hard skills) та м'яких навичок (soft skills), які є надпрофесійними, важливими для розвитку особистості і забезпечують комунікативну компетентність, навички командної роботи, управління власним розвитком, ефективне використання часу та прийняття рішень особистістю тощо. Наведено результати експериментального дослідження, які підтвердили доцільність використання на практиці означеного навчального модуля.

Ключові слова: освітні програми, гаранти освітніх програм, акредитаційні експертизи, організаційна діяльність,

навчальний модуль, підвищення кваліфікації, інтернет-опитування, hard skills, soft skills, експериментальна перевірка.

The article summarizes the results of the analysis of the development of special and super-professional skills of the guarantors of educational programs of the Lviv Polytechnic National University in the context of their preparation for accreditation. Emphasis is placed on defining the responsibilities of guarantors during the accreditation examinations of their educational programs. The peculiarities of the organizational activity of the guarantors of educational programs and their functional responsibilities for the development and implementation of educational programs are revealed. It was found that the functional responsibilities of guarantors of educational programs, in particular to pass accreditation examinations of their educational programs, require additional knowledge, skills and abilities, substantiated and tested the training module "Accreditation examination and features of quality assessment of educational programs". The module was developed within the program of advanced training "Formation and development of professional and personal competencies of scientific and pedagogical workers of the Lviv Polytechnic National University" in the field of "Formation of methodological competence". The purpose of the training module is to provide theoretical knowledge and practical skills to guarantors of educational programs for the formation of proper readiness for accreditation examinations, including the formation of additional documents, preparation for visits of expert groups and more. The peculiarity of the training module is that not only guarantors of educational programs are invited to the category of students, but also other members of the academic community who are involved in the organization and preparation for the accreditation examinations of educational programs. A questionnaire in the form of an online survey using the public resource Google Forms with the condition of anonymity has been developed. An experimental test of the effectiveness of the training module "Accreditation examination and features of assessing the quality of educational programs" in practice. It provided for the formation of a number of special knowledge, skills and abilities for the development of professional competencies (hard skills) and soft skills, which are supra-professional, important for personal development and provide communicative competence, teamwork skills, self-management, effective use time and personal decision-making, etc. The results of experimental research which to confirm expediency of use in practice of the specified educational module are resulted.

Key words: educational programs, guarantors of educational programs, accreditation examinations, organizational activities, training module, advanced training, online surveys, hard skills, soft skills, experimental testing.

УДК 37.07:005.95
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/40.47>

Гелеш А.В.,
канд. іст. наук,
доцент кафедри педагогіки
та інноваційної освіти
Національного університету
«Львівська політехніка»

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Відповідно до Порядку підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників [7] метою підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників є їх професійний розвиток відповідно до державної політики у галузі освіти та забезпечення її якості. Підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти (ЗВО) є формою підвищення рівня готовності особи до виконання її професійних завдань та обов'язків або набуття особою здатності виконувати додаткові завдання та обов'язки шляхом набуття нових знань і вмінь у межах професійної діяльності або галузі знань.

Відповідно до положення «Про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» [8], розробленого Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти (Національним агентством), затвердженого у 2019 році, на гаранта покладено відповідальність за реалізацію та забезпечення якості його освітньої програми, зокрема підготовку до проходження акредитаційної експертизи цієї програми ЗВО.

Вивчивши деякі особливості організаційної діяльності гарантів освітніх програм та їх функціональні обов'язки щодо розроблення і реалізації освітніх програм, забезпечення і контролю якості підготовки здобувачів вищої освіти за цією програмою [2], основну увагу зосереджено на визначенні обов'язків гарантів під час проходження акредитаційних експертиз їхніх освітніх програм.

З огляду на це актуальності набуває потреба у розвитку спеціальних професійних навичок у гарантів освітніх програм, необхідних їм для проходження акредитаційних експертиз. Отже, авторкою пропонується впровадження спеціального навчального модуля у програму підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників ЗВО.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У науково-педагогічній літературі розглядалися такі питання, як використання сучасних методів навчання на етапі післядипломної підготовки керівних кадрів освіти (Т. Бойченко [1]), інноваційні моделі підвищення кваліфікації управлінських кадрів: Навчально-методичні матеріали (Н. Ларіна [5]), професійні компетентності керівних кадрів сфери освіти (Ю. Молчанова [6]), а також Розвиток "soft skills" (К. Коваль [4]) та зміщення акцентів з hard skills на soft skills у підвищенні професійної компетентності у системі післядипломної освіти (Т. Смагіна [10]) та інші. Ця тематика займає важливе місце у документах та положеннях різного рівня, зокрема, це формування та розвиток професійно-особистісних компетентностей науково-педагогічних працівників [11], порядок підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників [7], акредитація освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти [8], експертиза з акредита-

ції освітніх програм [3], підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників Національного університету «Львівська політехніка» [9] та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте, попри велику кількість оригінальних та змістовних праць з досліджуваної проблематики, варто зазначити, що немає досліджень, присвячених проблемам аналізу засобів розвитку професійних навичок у гарантів освітніх програм, необхідних їм для проходження акредитаційних експертиз.

Метою статті є узагальнення результатів експериментального аналізу розвитку професійних навичок у гарантів освітніх програм Національного університету «Львівська політехніка» в контексті підготовки їх до проходження акредитацій.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Враховуючи те, що окремі функціональні обов'язки гарантів освітніх програм, зокрема щодо проходження акредитаційних експертиз їхніх освітніх програм, потребують додаткових знань, умінь та навичок, авторкою впроваджено та апробовано навчальний модуль «Акредитаційна експертиза та особливості оцінювання якості освітніх програм» у межах програми підвищення кваліфікації «Формування та розвиток професійно-особистісних компетентностей науково-педагогічних працівників» Національного університету «Львівська політехніка» [7] за напрямом «Формування методологічної компетентності».

Метою навчального модуля є надання теоретичних знань і практичних вмінь гарантам освітніх програм щодо якісного формування відомостей про самооцінювання освітніх програм та належної підготовки до проходження акредитаційних експертиз, зокрема формування додаткових документів, підготовки до візитів експертних груп тощо.

Особливістю навчального модуля є те, що до категорії слухачів запрошуються не тільки гаранти освітніх програм, але й інші учасники академічної спільноти, які задіяні в організації та підготовці до проходження акредитаційних експертиз освітніх програм. Що своєю чергою розвиває професійні навички командної роботи серед науково-педагогічних працівників, підвищує якість формування відомостей про самооцінювання освітніх програм та підготовку до проходження акредитаційних експертиз освітніх програм університету загалом. Необхідно зазначити, що групи слухачів означеного навчального модуля формуються з урахуванням особливостей їхніх освітніх програм.

Після завершення вивчення навчального модуля задля налагодження зворотного зв'язку із слухачами авторкою розроблено анкету із рядом запитань. Запитання опитувальника сформовано так, щоб на основі результатів оцінювання слухачами спеціального навчального модуля здійснити експериментальний аналіз розвитку професійних навичок у гарантів освітніх програм Національного

університету «Львівська політехніка» в контексті підготовки їх до проходження акредитацій.

Опитувальник розроблений у формі інтернет-опитування з використанням загальнодоступного ресурсу Google Forms з умовою збереження анонімності. Такий інструмент дозволяє створювати та розсилати запрошення для участі в опитуванні на електронні пошти та сторінки соціальних мереж потенційних респондентів.

Опитування проводилося серед слухачів, зокрема гарантів освітніх програм різних рівнів вищої освіти, та інших науково-педагогічних працівників університету, котрі були учасниками навчального модуля протягом 2020–2021 рр. Так, усього в опитуванні взяло участь 55 респондентів.

Одним із ключових завдань опитування є аналіз відповідей респондентів на запитання «Якою мірою прослуханий Вами навчальний модуль виправдав Ваші очікування?» (рис. 1).

Рис. 1. Результати опитування респондентів на запитання «Якою мірою прослуханий Вами навчальний модуль виправдав Ваші очікування?» (% частка від усіх наданих відповідей)

З рис. 1. видно, що навчальний модуль повністю виправдав очікування респондентів, на що вказують 98% опитаних. Позитивною оцінкою

вважаємо те, що жоден з респондентів не відзначив, що навчальний модуль зовсім не виправдав їх очікувань, і тільки 2% заявили, що частково.

Отже, можемо стверджувати, що впровадження навчального модуля «Акредитаційна експертиза та особливості оцінювання якості освітніх програм» у програму підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників університету є доцільним. Мета та цілі навчального модуля досягнуті повною мірою, а матеріал систематизовано та упорядковано за темами так, що дозволяє сформувати у слухачів знання із теорії та практики акредитаційних експертиз та особливостей оцінювання якості освітніх програм, а також вміння і навички застосовувати їх у процесі проходження акредитаційних експертиз власних освітніх програм [2].

Однією з цілей опитування є з'ясування того, чи вивчення респондентами навчального модуля є корисним тільки для гарантів освітніх програм чи й для інших науково-педагогічних працівників університету (рис. 2, 3).

Цікавим є порівняння відповідей респондентів на це запитання. Так, з рис. 2 ми бачимо, що гаранти освітніх програм оцінюють рівень корисності вивчення навчального модуля переважно на 10 балів (87%), тоді як інші учасники, зокрема науково-педагогічні працівники, не однозначні у своїх відповідях, а найвища оцінка коливається від 7 (5,6%) до 10 (55,6%) балів (рис. 3). Такі показники свідчать про те, що вивчення навчального модуля набуває актуальності в період підготовки до акредитації передусім для гарантів освітніх програм. Водночас для інших учасників він може бути корисним, якщо вони долучаються до роботи з експертними групами під час акредитації, а також мають бажання розвивати та удосконалювати власні професійні знання щодо забезпечення якості вищої освіти, зокрема сучасних вимог до акредитаційних експертиз, які проводяться представниками Національного агентства.

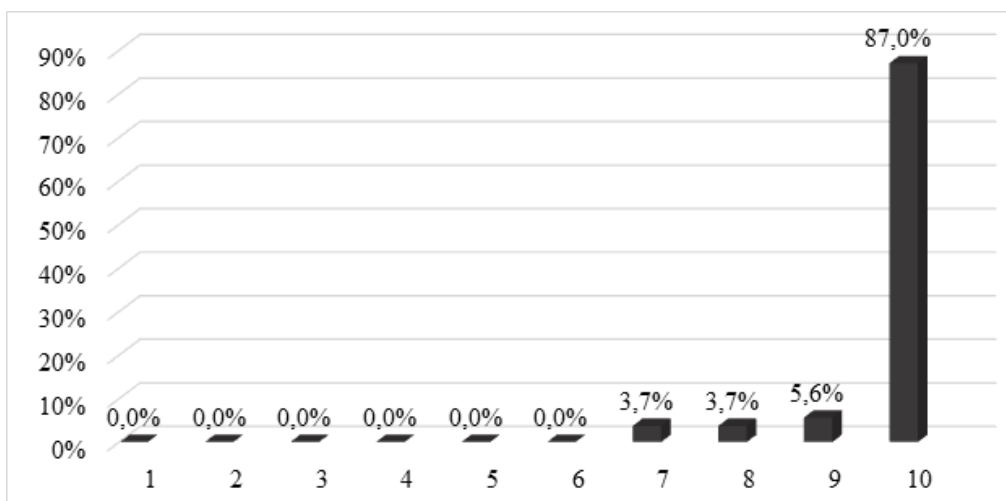

Рис. 2. Результати опитування респондентів щодо визначення рівня корисності вивчення навчального модуля гарантами освітніх програм (% частка від усіх наданих відповідей)

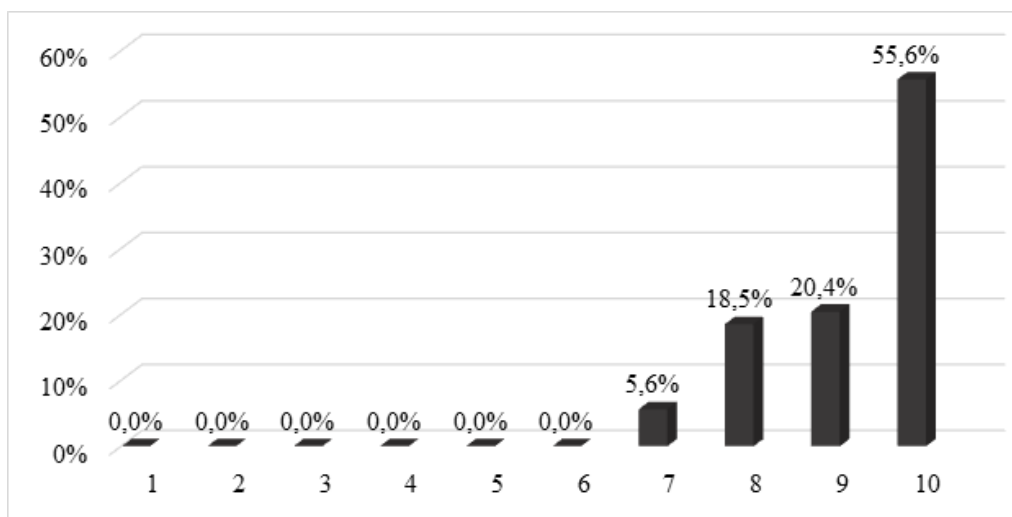

Рис. 3. Результати опитування респондентів щодо визначення рівня корисності вивчення навчального модуля іншими учасниками у процесі підготовки до акредитації освітніх програм
(% частка від усіх наданих відповідей)

Важливим складником досягнення успіху у будь-якій сфері навчання є формування результатів навчання: знань, умінь та навичок, професійних компетентностей у слухачів. Так, навчальний модуль «Акредитаційна експертиза та особливості оцінювання якості освітніх програм» передбачає формування професійних навичок (hard skills), зокрема:

- знання сутності поняття «акредитація освітніх програм», принципів та процедури акредитації освітніх програм Національним агентством;
- знання особливостей Критеріїв оцінювання якості освітніх програм та методів їх застосування для оцінювання освітньої програми;
- знання загальних відомостей про електронний документообіг в електронній інформаційній системі Національного агентства;
- навички організаційних аспектів підготовки до візиту експертної групи.
- уміння здійснювати аналіз відповідності освітньої програми Критеріям оцінювання якості освітніх програм та застосовувати його в процесі якісної підготовки Відомостей про самооцінювання освітньої програми;
- пропонувати власні обґрунтування та пояснення щодо того, як забезпечується якість освітньої програми, у тому чи іншому аспекті;
- уміння працювати в електронній інформаційній системі Національного агентства;
- застосовувати набуті знання в процесі погодження програми візиту експертної групи до ЗВО;
- формувати перелік документів та інших матеріалів відповідно до Критеріїв оцінювання якості освітніх програм для ідентифікації необхідних фактів і доказів щодо відповідності певному критерію;
- добирати та застосовувати ефективні методи і форми власного професійного саморозвитку в системі забезпечення якості вищої освіти, зокрема акредитаційних експертизах освітніх програм;

– надавати навчально-методичний, інформаційний та консультаційний супровід різним групам стейкхолдерів, які задіяні в акредитаційних експертизах освітніх програм.

Тож, не менш важливим елементом опитування є з'ясування чи респонденти набули достатньо знань, умінь та навичок, що є необхідними для проходження акредитаційних експертиз освітніх програм (рис. 4).

Рис. 4. Результати опитування респондентів щодо отримання ними достатніх професійних знань, умінь та навичок, що є необхідними для проходження акредитаційних експертиз освітніх програм
(% частка від усіх наданих відповідей)

Як показали результати опитування (рис. 4), 78% респондентам вдалося сформулювати достатньо знань, умінь та навичок у результаті вивчення навчального модуля на тлі 22,2% респондентів, які відзначили «частково».

Отримані результати дають підстави стверджувати, що під час вивчення навчального модуля учасники забезпечуються можливістю розвитку власних професійних компетентностей за окремими напрямками, зокрема: ознайомлюються із актуальними засадами та порядком проведення акредитацій освітніх програм Національним агентством, за якими

здійснюється підготовка здобувачів як інструменту зовнішнього забезпечення якості вищої освіти; опановують вміння дефінітивного аналізу Критеріїв оцінювання якості освітніх програм та методів їх застосування для оцінки якості освітньої програми; набувають знань щодо загальних відомостей про електронний документообіг в електронній інформаційній системі Національного агентства; ознайомлюються із організаційними аспектами підготовки до візиту експертної групи; набувають практичного досвіду у процесі підготовки відомостей про самооцінювання освітньої програми для акредитацій тощо.

Не менш важливим аспектом вивчення цього навчального модуля є й те, що окрім професійних компетентностей – знань, вмінь та навичок, у слухачів розвиваються й особистісні навички, так звані «гнучкі навички» або «м'які навички» (англ. soft skills), які доповнюють hard skills особистості. Soft skills – комплекс неспеціалізованих, важливих для кар'єри навичок, які відповідають за успішну участь у робочому процесі, високу продуктивність і є наскрізними, тобто не пов'язані з конкретною предметною сферою [10].

Soft skills вважається соціологічним терміном, який характеризує перелік особистих характеристик, які так або інакше пов'язані з ефективною взаємодією з іншими людьми, зокрема: вмінням переконувати, знаходити підхід до людей, міжособистісним спілкуванням, веденням переговорних процесів, роботою в команді, особистісним розвитком, ерудованістю, креативністю, комунікаційною взаємодією, високим рівнем самоорганізації тощо.

Тож, одним із завдань опитування є з'ясування, чи сформувалися відповідні умови для розвитку гнучких навичок (soft skills) у слухачів і, які саме із запропонованих в опитувальнику вдалося розвинути учасникам під час вивчення навчального модуля (рис. 5).

Аналіз відповідей респондентів показав, що вивчення цього навчального модуля сприяло розвитку у слухачів таких гнучких навичок, як:

- комунікативна компетентність – 50%;
- ведення переговорів – 13%;
- навички командної роботи – 41%;
- управління власним розвитком – 44%;
- ефективне використання часу – 39%;
- дотримання тайм-менеджменту – 22%;
- медіаграмотність – 17%;
- управлінські навички – 32%;
- прийняття рішень – 48%;
- готовність до ситуаційного лідерства – 30%.

Беручи до уваги результати опитування та визначені цілі навчального модуля, а саме розвиток окремих soft skills, таких як: управлінські навички, комунікативна компетентність, методологічна та методична грамотність, переговори і переконання, прийняття рішень, мотивування, кроскультурна взаємодія в команді, вирішення конфліктів, дотримання тайм-менеджменту, можемо стверджувати, що відповідні умови для розвитку soft skills у слухачів були сформовані. Серед найбільш домінуючих необхідно відзначити: комунікативну компетентність, навички командної роботи, управління власним розвитком, ефективне використання часу та прийняття рішень.

Важливим складником будь-якого навчання є комунікація та зворотній зв'язок. Власне, і навчання гарантів освітніх програм та інших науково-педагогічних працівників у межах курсів підвищення кваліфікації безпосередньо залежить від ефективної спільної комунікації. Отже, респондентам запропоновано надати розгорнуті відповіді на відкрите запитання «Якими будуть Ваші рекомендації щодо змістовного наповнення навчального модуля «Акредитаційна експертиза та особливості оцінювання якості освітніх програм»».

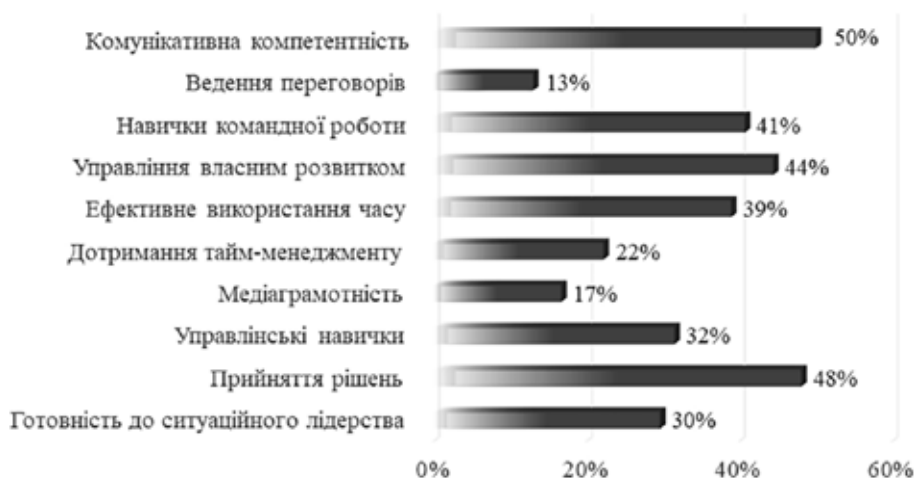

Рис. 5. Результати опитування респондентів щодо розвитку в них гнучких навичок (soft skills) під час вивчення навчального модуля (% частка від усіх наданих відповідей)

Узагальнивши отримані відповіді на це запитання, необхідно відзначити, що уваги заслуговують такі рекомендації:

– розробити сайт навчального модуля, онлайн-курс чи навчально-методичний комплекс у Віртуальному навчальному середовищі Львівської політехніки;

– залучати до навчання більше викладачів, а також інших зацікавлених осіб, в тому числі роботодавців, здобувачів та потенційних експертів з акредитації освітніх програм;

– розширити зміст навчального модуля за рахунок включення теми про розроблення, оновлення та перезатвердження освітніх програм;

– розробити методичні рекомендації щодо забезпечення якості надання освітніх послуг за освітніми програмами університету за всіма рівнями вищої освіти;

– розробити та використовувати під час навчання практичні кейси для ознайомлення учасників із особливостями процедур акредитаційних експертиз;

– розширити коло питань щодо визначення поняття «якість вищої освіти» та її характерних особливостей;

– розробити ситуаційні кейси, які змодельюють ситуацію акредитаційної експертизи і нададуть учасникам можливість практичного занурення у цей процес;

– розширити зміст навчального модуля за рахунок опрацювання слабких сторін та рекомендацій щодо їх усунення, які були визначені представниками Національного агентства під час попередніх акредитацій освітніх програм університету.

Водночас низка респондентів відзначила, що навчальний модуль дуже цікавий та насичений потрібною інформацією, змістовне наповнення відповідає цілям навчального модуля, а отримані знання, вміння та навички дозволяють якісно підготуватися до проходження акредитаційних експертиз освітніх програм. Важливим елементом проведення такого навчання є своєчасність, зокрема декілька респондентів висловили свої побажання щодо проведення навчання гарантів та інших учасників не пізніше, як за 2–3 місяці до початку акредитаційних експертиз освітніх програм.

Висновки. Таким чином, визначення обов'язків гарантів під час проходження акредитаційних експертиз їхніх освітніх програм має низку особливостей щодо їхньої організаційної діяльності та функціональних обов'язків щодо розроблення і реалізації освітніх програм. Обґрунтування та апробація навчального модуля «Акредитаційна експертиза та особливості оцінювання якості освітніх програм», розробленого в межах програми підвищення кваліфікації «Формування та розвиток професійно-особистісних компетентностей науково-педагогічних працівників» Національного університету «Львівська політехніка» за напрямом «Формування методологічної компетентності» показала його ефективність. Зокрема, успішним виявилось формування низки спеціаль-

них знань, умінь та навичок для розвитку професійних компетентностей та м'яких навичок, які є надпрофесійними і забезпечують комунікативну компетентність, навички командної роботи, управління власним розвитком, ефективно використання часу та прийняття рішень особистістю тощо.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бойченко Т. Використання сучасних методів навчання на етапі післядипломної підготовки керівних кадрів освіти. *Вісник Інституту розвитку дитини*. 2014. № 33. С. 68–75.

2. Гелеш А.В. Деякі особливості організаційної діяльності гаранта освітньої програми. *Theory, science and practice: abstracts of III International Scientific and Practical Conference*. Japan: Tokio, 2020. P. 255–257.

3. Експерт з акредитації освітніх програм: онлайн тренінг на платформі Prometheus. URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:NAQA+EPA101+2019_T3_P/about (дата звернення: 23.09.2021).

4. Коваль К. Розвиток “softskills” у студентів – один із важливих чинників працевлаштування. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2015. № 2. С. 162–167.

5. Ларіна Н.Б. Інноваційні моделі підвищення кваліфікації управлінських кадрів: навчально-методичні матеріали; уклад. Г.І. Бондаренко. Київ : НАДУ, 2013. 52 с.

6. Молчанова Ю. Професійні компетентності керівних кадрів сфери освіти. *Вісник Національної академії державного управління*. Київ, 2012. С. 226–233.

7. Порядок підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників : Постанова Кабінету Міністрів від 21.08.2019 р. № 800. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-p#Text> (дата звернення: 23.09.2021).

8. Про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : Положення НАЗЯВО від 11.07.2019 р. № 977. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19#Text> (дата звернення: 23.09.2021).

9. Про підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників Національного університету «Львівська політехніка» : СВО ЛП 04.02. Положення, затв. наказом ректора НУ «ЛП» від 02.06.2020 р. № 265-1-10. URL: https://lpnu.ua/sites/default/files/attach/2020/15834/standart_04.02.pdf (дата звернення: 23.09.2021).

10. Смагіна Т.М. Зміщення акцентів з hard skills на soft skills в підвищенні професійної компетентності педагогів у системі післядипломної освіти. *Розвиток професійної компетентності педагогів у системі післядипломної педагогічної освіти регіону: збірник матеріалів конференції*; за ред. О.В. Пастовенського. Житомир, 2017. С. 21.

11. Формування та розвиток професійно-особистісних компетентностей науково-педагогічних працівників : Програма підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників від 28.08.2020 р. URL: https://lpnu.ua/sites/default/files/attach/2020/16510/zavirena_profesiyna_programa_pk_npp_nulp.pdf (дата звернення: 23.09.2021).